

בבא קמא ק"ח

הספק אם ממון המחייב בראש
פוסט מחומש או שבועה פוטרת

הגמרא מביאה ספק בעניין פטור של חומש, במקום שמשלם כפל. שכן למדנו לעיל בפרק מרובה, שממון שאינו משתלם כפי שהיה בתחילה, כגון שחייב כפל, אינו חייב בחומש²¹⁴. אלא שהסתפק רמי בר חמא, האם ממון שמחייב כפל פוסט מחומש, או שבועה המחייבת כפל פוטרת מחומש. והנפקא מינה היא כשטען טענת גנב ונשבע, וחזר וטען טענת אבד²¹⁵ ונשבע. ובאו עדים על הראשונה שכשנשבע היתה אצלו לחייב כפל²¹⁶, ואחר כך הודה על השניה. שאם ממון המחייבו כפל פוסט מחומש, הוא פטור מחומש שהרי התחייב עליו כפל. או שבועה המחייבת כפל פוטרת מחומש, והואיל השבועה האחרונה לא מחייבת אותו כפל, כיון שהוא הודה על האחרונה²¹⁷, פטור מכפל.

ואמר רבא שיש להביא ראייה, שממון המחייבו חומש פוטרו מכפל. ממה ששנינו, אמר לאחד מן השוק, שאינו שומר על שורו, 'היכן שורי שגנבת?' והוא אומר 'לא גנבת'. 'משביעך'²¹⁸ אני', ואמר 'אמן', והעדים מעידים אותו שגנבו, משלם תשלומי כפל. ואם הודה מעצמו, משלם קרן וחומש ואשם. ומשמע שרק אם הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם, אבל הודה אחר שבאו עדים לא. ואם נאמר ששבועה המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש, מדוע אם הודה אחר עדים לא ישלם חומש, הרי שבועה זו לא מחייבת אותו כפל, ושיתחייב בחומש? אלא מכאן שממון המחייבו כפל הוא הפוסט מן החומש.

הסתפק רבינא, מה הדין בחומש וכפל בשני אנשים. כגון שמסר שורו לשני בני אדם ושניהם טענו בו טענת גנב. האחד נשבע והודה, והאחד נשבע ובאו עדים²¹⁹. האם אומרים שהתורה הקפידה באדם אחד שלא ישלם חומש וכפל. והאחד ישלם כפל, והאחד ישלם חומש. או שהתורה הקפידה שלא ישלמו עבור ממון אחד חומש וכפל. כאן הוא ממון אחד. ונשארה הגמרא בתיקון.

214 בפרק מרובה, ולעיל שנינו, אם משבאו עדים הודה משלם תשלומי כפל ואשם, אבל חומש לא. מי פטר מחומש ממון או שבועה.

215 ואומר מה שנשבעתי שנגנב אינו נכון אלא שנאבד והייתי צריך להשבע כך. אבל אין לפרש שאמר אחרי שבועה שאבד שא"כ ליה פוסט עצמו באונסין ואינו חייב על שבועתו קרן חומש ואשם. וא"א לומר להפך שא"כ לא היה חייב כפל. תוס'.

216 התוס' מקשה הרי העדים מכחישים גם את השבועה השניה. וי"ל שבטענת אבד גם אם הודה אחרי עדים משלם חומש. תוס'.

217 ואין לומר שיצא ידי בעלים בשבועה הראשונה, מפני שאומרים שלא מחייבים כפל על שבועת חנם. אבל היכן שהודה עליה קי"ל לעיל השביע עליו חמשה פעמים כו' שלענין חומש ואשם אין הבדל בין בין שבועת עצמו לשבועת הדיינים ובלבד שיכפור ממון. רש"י.

218 נקט שבועה משום הודה מעצמו של הסיפא אבל משום כפל בלא שבועה חייב. רש"י.

219 דוקא אם הראשון הודה, אבל אם הא' כפר ובאו עדים ואח"כ הב' הודה העדים קודמים להודאה.

התורה ריבתה חמישיות הרבה ואדם אחד
משלם שני תשלומי חומש ושני תשלומי כפר

הסתפק רב פפא, מה הדין בשני חומשים
או פעמיים כפל באדם אחד. כשטען טענת

אבד ונשבע והודה, וחזר וטען טענת אבד ונשבע והודה²²⁰. או כשטען טענת גנב
ונשבע ובאו עדים, וחזר וטען טענת גנב ונשבע ובאו עדים²²¹. האם התורה אמרה
שלא ישלמו שני סוגי ממון, כפל וחומש, על ממון אחד. וישלם את אותו סוג
ממון, כפל, שתי פעמים²²². או שהתורה אמרה שלא ישלמו שתי פעמים ממון על
ממון אחד ואין משלמים פעמיים כפל. ומביאה הגמרא ראייה ממה שאמר רבא,
שלומדים מהכתוב "וַחֲמִשְׁתָּיו יִסַּף עָלָיו" שהתורה ריבתה חמישיות הרבה לקרן
אחת, וכן פעמיים כפל.

שילם לפניו משורת הדין והוכר
הגנב הכפל למי
מביאה הגמרא נידון במי שתבעו הבעלים לשומר
ונשבע שנגנבה ונפטר, ואחר כך שילם לפניו
משורת הדין והוכר הגנב. אביי אמר שהכפל לבעל הפקדון, ורבא אמר שהכפל
למי שהפקדון אצלו²²³. אביי אמר שהכפל לבעל הפקדון, כיון שהשומר הטריח את
הבעלים עד שהביאו לבית דין להשבע. ואף על גב שאחר כך שילם, הבעלים אינו
מקנה לו את הכפל. רבא אמר למי שהפקדון אצלו, כיון ששילם הבעלים מקנה
לו את הכפל.

המפקיד בהמה שילם ולא רצה להשבע נמצא
הגנב משלם כפל ודי' ה' למי שהפקדון אצלו
לדייק במה ששנינו במשנה, המפקיד אצל
חבירו בהמה או כלים כשומר חנם ונגנבו או שאבדו, ואף שיכול ליפטר בשבועה,
שילם ולא רצה לישבע, אם נמצא הגנב משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה
וחמשה למי שהפקדון אצלו. נשבע ולא רצה לשלם ונמצא הגנב, משלם תשלומי
כפל ותשלומי ארבעה וחמשה לבעל הפקדון. אביי דייק מהרישא, שילם ולא
רצה לישבע, אבל אם נשבע אף על פי ששילם משלם לבעל הפקדון. רבא דייק
מהסיפא, נשבע ולא רצה לשלם, אבל אם שילם אף על פי שנשבע, למי משלם
למי שהפקדון אצלו. ואביי מבאר את הסיפא, שהמשנה אומרת, נשבע ולא רצה
לשלם קודם השבועה אלא לאחר השבועה. למי משלם לבעל הפקדון. ורבא מבאר
את הרישא, שהמשנה אומרת, שילם ולא רצה לעמוד בשבועתו אלא שילם, למי

220 התוס' כתבו שלא גורסים והודה בשבועה הראשונה, שאם הודה מיד היא ברשותו להתחייב באונסין משעה
נשבע לשקר. וכשיחזור ויטען אבד אינו כופר בכלום. תוס'.

221 התוס' הקשו כיצד בי"ד השביעוהו אחרי שנפטר בבי"ד בשבועה הראשונה. ואפילו ס טען שאחרי השבועה
נגנב, הרי כשנשבע בראשונה לשקר חייב באונסין, ולא כפר בכלום. ונראה שמדובר שהמפקיד אמר לו לאחר
שנמצא שקרן בשועה הראשונה שרצונו שיהיה עליו ש"ח וחזר וטען שאח"כ נגנב. תוס'.

222 משום שנמצא פסול בשבועה השניה, אבל משום השבועה הראשונה אינו פטור מכפל משום שחשוד על
השבועה אינו פסול אלא מדרבנן. תוס'.

223 רבא סובר שמקנה לו כפל אע"ג שהטריחו לו כ"ד ובהמפקיד רבא אמר שפיר עשה שלא החזיר מפני שהטריחו
לכ"ד. מפני ששם הטריחו ולא שילם לו אלא שר"ג גבה ממנו. וכאן שילם לו לבסוף. תוס'.

משלם למי שהפקדון אצלו.

תבעו לשומר ונשבע והוכר הגנב תבעו שומר והודה תבעו בעלים וכפר והביאו עדים

תבעו והודה, והבעלים תבעוהו וכפר והביאו עדים²²⁴. האם נפטר בהודאתו לשומר מן הכפל ככל מודה בקנס. או שלא נפטר בהודאתו לשומר, כיון שהשומר נשבע תחילה ונסתלק ואינה בשמירתו הודאת הגנב לו אינה הודאה. אמר רבא, אם השומר טען נגנבה באונס ונמצא שהוא כן, הגנב נפטר בהודאתו לשומר. כיון שהוא נאמן אנו עדים על כך שאם היתה הבהמה נמצאת הבעלים רוצה שתהיה בידיו, ועל השומר לחזור אחריה, והודאת הגנב הודאה. אם בשקר נשבע כשטוען מת או נשבר או נשבה או נגנבה באונס, ונמצא שאינו כן. כיון שנתגלה הדבר שהוא היה שקרן, אנו עדים שהבעלים אינו רוצה בו כשומר, והודאתו של הגנב לא הועילה²²⁵.

הספק בעמד להשבע לשקר ולא הניחוהו נשאר בתיקו
הסתפק רבא, מה הדין כשהשומר עמד להשבע בשקר ולא הניחוהו? האם כיון שלא נשבע הוא עדיין נאמן לבעלים, או שכיון ועמד להשבע אינו נאמן לבעלים. ונשארה הגמרא בתיקו. רב כהנא שנה כך. ורב טביומי אמר, שרבא הסתפק מה הדין כשהשומר נשבע לשקר. האם אומרים שהואיל ועדיין השמירה מוטלת עליו כיון שנשבע לשקר סופו להתחרט ולשלם, או לא. ונשארה הגמרא בתיקו.

הספק בתבעו הבעלים לשומר ושילם והוכר הגנב והודה לבעלים
הגמרא מסתפקת, מה הדין כשהבעלים תבעו את השומר ושילם והוכר הגנב. ותבעוהו הבעלים והודה, ותבעו שומר וכפר והביא עדים. האם הגנב נפטר בהודאת בעלים או לא. האם השומר יכול לומר לבעלים אתם כיון שקבלתם הסתלקתם. או שהבעלים יכולים לומר לו כמו שאתה עשית לנו טובה ששילמת לפנים משורת הדין. כך מוטל עלינו לעשות לך טובה ולתבוע את הגנב, ואנו נקח את חלקנו ואתה את חלקך. ולכן הגנב נפטר כשהודה לבעלים. ונשארה הגמרא בתיקו.

224 משמע שהודה אחרי אינו בעל דבר שאינה הודאה. וקשה מדוע לא הסתפקו גם לענין הקרן לא לענין הכפל. וי"ל שעל הקרן לא היה אפשר לפשוט אם בשקר נשבע לא נפטר הגנב וכו'. תוס'.

225 לפי הלשון הא' ברש"י. ויש שגרסו, אם באמת נשבע, שלא פשע, לא נפטר הגנב כיון שבאמת נשבע השומר נפטר ולא מוטל עליו לתבוע את הגנב. ואם לשקר נשבע כגון שפשע נפטר הגנב בהודאת שומר שעדיין מוטל עליו לשלם. וכתב רש"י ראשון שמעתי ועיקרו. מפני שקשה מה רבא הסתפק בעמד לישבע לשקר ולא הניחוהו מהו. אם נשבע ממש שהסתלק מב"ד ולא מוטלים עליו שבועה ופרעון עד שיבואו עדים שפשע, נפטר הגנב ועדיין מוטל על השומר לתבעו. כל שכן היכן שלא נשבע שמוטל עלי לשלם. רש"י. ויש מתרצים כיון שהשומר נשבע באמת השבועה לא מוטלת עליו ולכן הסתפקו. ואינו נכון שמשום שלא הניחוהו להשבע לא מחל לו והשומר לא נפטר וכן פסק בה"ג שאע"פ שמחל לנתבע לא מחל לו על הממון לגמרי, וכ"ש שלא מחל לגמרי על השבועה, אלא שלא השביעו באתה שעה. תוס'.

נגנבה באונס והוכר האם יכול השומר ליקח מהגנב ולשלם לבעלים

נחלקו אביי ורבא, נגנבה באונס²²⁶ ואחר כך הוכר הגנב, ויכול לכופו ולהוציא מידו. אביי

אמר אם הוא שומר חנם רצה עושה עמו דין, משלם לבעלים והוא יפרע מן הגנב, רצה נשבע, והבעלים יפרעו מן הגנב. אם שומר שכר הוא עושה עמו דין ואינו נשבע²²⁷. רבא אמר אחד זה ואחד זה עושה עמו דין ואינו נשבע. ולכאורה רבא חולק על מה ששלח רב הונא בר אבין, נגנבה באונס והוכר הגנב אם שומר חנם הוא רצה עושה עמו דין רצה נשבע, ואם שומר שכר הוא עושה עמו דין ואינו נשבע, מפני שמצוה עליו לחזור אחר האבידה. דוחה הגמרא, שרבא יכול לבאר שהכוונה למקרה שקדם ונשבע קודם שהוכר הגנב. שואלת הגמרא, הרי נאמר כאן רצה עושה עמו דין רצה נשבע? עונה הגמרא, שכך שלח רב הונא בר אבין, רצה שומר חנם עומד בשבועתו, רצה עושה עמו דין.

רבה זוטי הסתפק כך, מה הדין בנגנבה באונס והחזירה גנב בבית שומר ומתה בפשיעה. האם אומרים שכיון ונגנבה באונס כלתה לה שמירתו, או שכיון שהחזירה חזרה לשמירתו. ונשארה הגמרא בתיקו.

226 בלסטים מזויין ששומר שכר פטור בו. רש"י ותוס'.

227 אע"ג שפטור בלסטים מזויין הואיל והוכר הגנב ולא יפסיד כלום, עליו לטרוח אחריה לפיכך הוא ישלם לבעלים ויחזור ויפרע מן הגנב. רש"י.

